ԱՐԱՐԱՏ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պարսկաստանի համար տարեկան 5 ֆր. և կամ 2 ըրլ. ռս. թղթդրմ.

Ներքին ամեն տեղի համար ուր այս լրագրի մուտքը արգիլուած չէ, տարեկան բաժնորդագինն է 20 ֆր., վեցամսեայն 10 ֆրանգ և եռամսեայն 5 ֆրանգ։

Բաժնեգինները կանխիկ կը վճարուին և Տնօրէնութիւնն ինք կը վճարէ լրագիրը ղրկելու փոստի ծախքը։

Նամակ և ծրար պէտք է ղրկել հետեւեալ հասցէով. M. PORTOUKALIAN, rédacteur du journal *Arménia*. MARSEILLE (France)

Ը ՏԱՐԻ ԹԻՒ 71

1893 ԱՊՐԻԼ 29

ԱՊՐԻԼ (Հ. Տ.) 17

ՏԱՓԱԿ

Կը հրատարակուի Դշ. և Երբ. օրեր

ՊԱՏՏԱՌՆԵՐ

Խմբագրութիւնը, եթէ հարկ համարի, համառօտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն ղրկուած գրութիւնները։

Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիր երն։

Յանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով։

Յանուցման 1 միջակ գիրը 1 սանտիմ կարժէ. 1 գլխագիրը 2 սանտիմ։

Les annonces en français et en arménien, sont reçues aux bureaux de Rédaction (Allées de Meilhan, 44.)

ՀԱՑՈՑ ՀԱՅԲԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

==

ՆՊԱՏԱԿ ԵՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐ

Քաղուած կանոնագրէն)

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» նպատակն է աշխատիլ վարչական բարենորոգումներ մտցունելու Թիւրքահայաստանի մէջ, հայ ժողովրդի տեղական պէտքերին համեմատ հայ ժողովրդի ցանկութիւնն է իրատունք ստանալ ազատօրէն ինքզինք կառավարելու որով միայն պիտի կրնան վերնալ այն հարստահարութիւնները որոնք այսօր Հայաստանի թշուառութեան և աւերակ դառնալուն պատճառ կը լինին։

«Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը իր նպատակ իրագործելու համար իր կարողութեան չափով կը գործադրէ ամեն յարմար եղած միջոցներն, ժամանակի պահանջներին համեմատ. կաշխատի ներքին այժ գոյացունել Աղգին մէջ իր ազատութեան համար, հրատարակութիւններ կանէ, դիմումներ կանէ որոց որ պէտք է և նիւթապէս ու բարոյապէս կը քաջալերէ անոնց որոնք անձնուիրութեամբ կաշխատին հայրենիքի ազատութեան գործին։

Միութիւնը կունենայ իրեն բերան եղող լրագիր որ, բայի զանազան լուրեր տալէ իրրեւ լրագիր, կը հաղորդէ ընդհանրութեան ինչ որ Միութիւնը ուղէ հաղորդել, տեղեկութիւններ կուտայ Հայաստանի և տարաբնակ Հայերի դրութեան վրայ և կը ծառայէ հայրենասիրական եռանդը արծարծելու Հայերին մէջ։ (*)

Մասնաւոր. «Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» անդամակցիլ կամ թղթակցիլ ուզողները պէտք է դիմեն հետեւեալ հասցէին.

M. Portoukalian

(FRANCE) Marseille

(*) «Հայոց Հայրենասիրական Միութիւն»ը կը նպաստէ Արմենիա լրագրի հրատարակմանը։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ցուսահատողներից.— Վեհ. Խրիմեան Հայրիկի 73ամեակը.— Նամակ Ռոմանիահեն (Թուլչա).—Տիկին Քարաքեհեա.— Ծովակալ Վիներ ի կ. Պոլիս.—Թիւրքիոյ գանձային վիճակը.—Ռուս հիւպատոսներ.— Տրեստի առողջապահական համաժողովը.—Պատասխանի ընդդիմախօսութեան Տ. Մոսկոփեան ժողովրդապետի.— Արտասահմանի լուրեր.— Յանուցումներ։

ՅՈՒՍԱՀԱՏՈՂՆԵՐԻՆ

Երբեմն անտարբերներ կը տեսնենք մեր շուրջ, հիմա ալ յուսահատներ. առաջիններն իրենց դիմումէ եղած ատեն երեսը միւս կողմ կը դարձունէին, իսկ ատոնք ինքզինքնին ազգին թշուառութեան խորապէս ցաւած կից կը ցուցնեն, բայց կը վտիտան աւելցունել թէ իրենք յուսահատած են այլ եւս, քանի որ այսչափ զոհողութիւններ պարապի եղան և թէ ամենէն առաջ միաբանութիւն չկայ մեր ազգի մէջ ասլն, ասլն։

Ենթադրենք թէ այս յուսահատներ նախկին անտարբերները չեն ու րոնք մեր շուրջ կը մնան, միայն մարթը փոխած, այլ ատնք ալ մի ուրիշ դասմարդիկ լինին. բայց, կը հարցընենք. «Ես յուսահատած եմ» ըսելը քաղաքակրթութիւն մ'է, խելք մ'է արդեօք. չէ որ ամենէն տկարամիտ և ամենէն թուլամարթ անձն ալ այդ խօսքը կրնայ արտասանել և ետ քաշուիլ։

Ցուսահատիլը դուրէ հարիւրէն մէկ կամ երկու պարագայի մէջ կրնայ որոշում մը կամ պէտք մը համարուիլ. իսկ միւս ամեն ատեն կամքի տկարութիւն մ'է և չատ ատեն ալ խելքի ու սրտի պակասութիւն։

Բայց մեր յուսահատները մեծ մասամբ նախկին անտարբերներն են։ Իրենց «Ես յուսահատած եմ» խօսքը պարզապէս կը նշանակէ «Ես հանրութեան համար աշխատելու պարտք մը չեմ ճանչնար, կուզեմ քէֆիս նայիլ, կուզեմ որ ինձմէ ոչ մէկ ստակ ուզուի հանրային գործի համար, նիւթական հաշիւներիս մէջ ոչ մէկը զիս խանգարէ և անատնական վայելումներիս մէջ պակաս մը չմնայ»։

Գոնէ մեր յուսահատներ անկեղծօրէն այս խօսքերը ըսէին. ո՛չ, իրենք այնքան անկիրթ չեն, իրենք սովրած են ներկայ կրթուած ժամանակի պահանջներին համեմատ ամենէն անմիտ խօսքը, ամենէն ռամիկ զգացումը գեղեցիկ գրականական բառերով արտայայտել և ահա կըսեն. «Ես յուսահատած եմ այս ազգի կենսականութենէն»։

Արդեօք ի՞նչ վատով ինքզինքնին կարգադարացունեն յուսահատները. ի՞նչ մեծ աշխատութիւն և գումար ծախք ըրած են կամ եղած է որ արդիւնք չտեսնելով քաշուած են։ Այսչափ տարիներէ ի վեր արտասահմանի մէջ մարակով և աղմուկով ամեն խումբերի ստացած նուիրատուութիւններըը 4-5000 ոսկին չեն անցներ. եթէ նկատենք անգամ մը որ այդչափն և աւելին հայ մէկ անհատը միայն կուտայ լոկ եկեղեցի մը կանգնելու համար, ատկէ տասնապատիկը մի ուրիշը կատայ վարժարան մը հաստատելու համար, կը հարցնենք այդ յուսահատներին թէ Հայաստանը վերականգնելն եկեղեցի մը և վարժարան մը կանգնելո՞ւն կը նմանի և անկէ աւ դիւրին որ աւելի փոքր գումարով կուզեն կամ կերազեն Հայաստանի վերականգման գործը ապահովուած տեսնել։

Ջնայելով սակայն այդքան քիչ նպաստի, դարձեալ ժողովրդի յեղափոխական դաստիարակութիւնը առաջ տարուած է և դարերէ ի վեր տարկացած ամբոխին մէջ այսօր անձնապաշտպանութեան զգացումը գէթ արթնցած է. զայն կազմակերպել, զօրացունել, այդ ալ կրնայ առաջ տարուիլ այնքան չուտ որքան չուտով ժողովրդի ղեկավարները աղմուկի քաղաքականութիւնը թողուլով, գործի քաղաքականութիւնը ձեռք առնէ։

Անմիաբանութիւն կայ. այդ ալ յուսահատուելու իրը պատճառ մը մէջ կը բերուի. փոխանակ մէկ մարդու պէս աշխատելու, մի քանի կուսակցութիւններ բաժնուած են, ուրեմն ի՞նչ կարելի է ընել կըսեն. բայց այդ յուսահատները ինչո՞ւ չեն յիշեր թէ առաջինն վիճակը աւելի դէշ էր և առաջ ամեն Հայ անմիաբան էր. այո՛, առաջ որչափ Հայ, այնքան տարբեր մտածումներ կային, որովհետեւ նախ իրար չէին ճանչեր, սփռուած լինելով իրարմէ հեռի և ստացած լինելով տարբեր տարբեր կրթութիւններ։ Բայց այժմ 8 տարիէ ի վեր Հայրենասիրական խնդրի մասին կարծիքներն իրար չփուելով, այդ անհամար անհատական կուսակցութիւնները գոնէ երկու երեք կուսակցութիւնների վերածուած են. այսօր գէթ հարիւրաւոր մարդիկ կան որ մէկ դրօշի տակ կը քալեն, իսկ առաջ 5-10 մարդ չկար որոշ գաղափարի մը վրայ միացած։ Բայց եթէ մեր աչքին այնպէս կերեւի թէ առաջ աւելի հանդարտութիւն կար, իսկ հիմա աւելի կռիւ և մրցում, այդ թող չզարմացունէ ոչ ոք. առաջ հայրենասիրական խնդիրը այսչափ չէր յուզած ժողովրդի խաւերը և բնական էր որ այդ կարծիքի տարբերութիւնները երեւան եկած չլինէին. այդ վիճակ կըբերանք նմանցնել ննջարանի խաղաղութեան, ուր քուն եղողները ոչ կուսակցութիւն ունին, ոչ կռիւ։

Ասկէ 5 տարի առաջ երբ Արեւելահան մրցանակ առաջարկեց «Հայրենասիրական մտածումների համար», այդ ատեն մանակցողների գրուածներէն կը տեսնուէր թէ ամենքն ալ տարբեր տարբեր կըմտածէին հայրենիքի ազատութեան մասին և եթէ այդ ժամանակ հազարաւորներ ուզէին մըբցանակը առնելու համար դրել իրենց մտածումը, կը համարձակիմ ըսել թէ 1000 տարբեր ծրագիրներ երեւան պիտի եկնէին, որոնք գրօշներն ամենքն ալ իրենցը իրը փրկարար առաջ պիտի քշէին. այժմ գոնէ երկու երեք խումբերի մէջ հալած ձուլուած են այդ անհամար կուսակցութիւնները։

Դաւաճաններին մեր մէջ չատ լինելն ալ գործէն զզուեցուցեր է եղեր մեր յուսահատները։

*Անմիաբանութեան մասին մեր վերի տեսութիւնը մտածել մը դաւաճանութեան նկատմամբ ալ առաջ բերելով մեկտեղ կը հարցունենք. Դաւաճանութի՞ւնը առաջ կը բերէ յուսահատները թէ ոչ յուսահատութիւնն է որ կը ծնի դաւաճանները. և մեր յուսահատ փարիսեցիները որ այդքան զղուանքով կըչիշեն դաւաճանները և ինքզինքնին մաքուր կուզեն ցուցնել, չե՞ն կարծեր թէ նոյն իսկ իրենք մեծ մասամբ ծնունդ կուտան դաւաճաններին։ Յուսահատողը դասալիք մ'է և ամենին յայտնի է որ բանակների մէջ դասալիքն ու դաւաճանը երկուքն ալ միեւնոյն պատժի կենթարկուին, որովհետեւ երկուքն ալ վտանգաւոր են և մեր եսապաշտ յուսահատներն ալ նոյնչափ և աւելի կը վնասեն հայրենիքի դատին որքան դաւաճանները։

Դաւաճանութիւնը չատ անգամ կրկնապատկած է հաւատարիմ ծառայած վճռուորներուն քաջութիւնը. բայց յուսահատութեան ու դասալքութեան օրինակը ամենալաւ բանակներն ոչընչացուցած է։

Այս տողերը միայն ուղղելով կեղծ յուսահատներուն հասցէին, չենք մոռնար թէ կան զոհաբերութեան պատրաստ անձեր ալ որոնք մինչեւ այժմ քիչ չատ ալ նպաստած են գործին, միայն թէ իրենց տեսութիւնը յուսահատական է խնդրի մասին։ Այդպիսիները եթէ խնդիրը քիչ մ'աւելի խոր քննեն, պիտի համոզուին թէ ներկային մէջ յուսահատական ուղղութիւնը կամովին ոչնչանալու քաղաքականութիւնն է։ Յուսահատութեով գործերի վիճակը չենք կրնար լուսացնել. եթէ մենք հանդարտ ծալ իսկ ուղենք, մեր թշնամիները չպիտի ծնան որովհետեւ անոնց քաղաքականութիւնը կայ և մնալով է և չմարսուածը ոչնչացուցնել։ Թիւրքը այդ ընթացք իր ամեն ցեղէ հպատակի դէմ ալ առաջ կը տանի. վտանգը որ առաջ կրօնական էր, այժմ անտեսական ալ է և այս պարագայի մէջ հպատակը կամ տիրոջի ճորտը պիտի դառնայ և կամ երկրէն պիտի գաղթէ, եթէ օր առաջ իր աշխատութիւն, իր քրտինքի արդիւնքը պաշտպանող մի ազգային կառավարութիւն ձեռք չբերէ։

Մենք յուսահատելով, Թիւրքի գործը դիւրացուցած կը լինինք միայն և այն ալ այնպիսի առեն երբ դեռ յոյս կայ աղատուելու և երբ ազատութեան աշխատանքներն այնքան առաջ տարուած են։

Մենք յուսահատելով, հայ ազգի վերածնութեան համար 1850ական թուականներէն ի վեր եղած բոլոր ջանքերը, դրամի և անձի զոհողութեան արդիւնքները կոչնչացուցնենք, այնպիսի մի առեն երբ մեծ տերութիւններու մտահոգ և կեանքի կռուի ժամանակը կը մտածեայ և ամեն փոքր ազգեր ազատ չունչ առնելու կը պատրաստուին։

Գէթ այնքան պատրաստուինք մենք ալ որ այդ վիճակներուն կըռուին ժամանակ ոտքի կոխան չերթանք և անոնց տակտանալէն ալ օգուտ քաղենք։

Մ. Ս.

ՎԵՀ. ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿԻ 73ԱՄԵԱԿԸ

Թիֆլիսի լրագիրներուն մէջ կը կարդանք որ Վեհ. Խրիմեան Հայրիկի ծննդեան (1820 ապրիլ 3/15) 73րդ տարեդարձին առթով Հոգեհաւատական հեռագիրներ ղրկուած են Թիֆլիզէն Երուսաղէմ Նորին Ս. Վեհափառութեան։

Ամենաբնք հայ ժողովրդի սիրտը կը բաբախէ Վեհ. Հայրիկին ժամ յառաջ իր պաշտօնատեղը տեսնելու յանկութեամբ և ամեն առթէ կուզէ օգուտ քաղել իր ազգական անհուն զգացումները արտայայտելու համար, մինչեւ ընդհակառակն Նորին Վեհափառութեան Երուսաղէմէ մեկնելու կարգադրութիւնները այնչափ կերկարձգուին որ գուցէ յուսահատական դրգռութեան պատճառ դառնայ հայ ժողովրդին մէջ զի յայտնապէս ցոյց կուտայ այդ թէ թիւրք կառավարութիւնը որ կրօնական ազատութեան բարեկամ կը ձեւանայ Եւրոպաի առջեւ, պարզապէս կուզէ բոլորովին անիշխանութեան մատնել Հայաստանեայց եկեղեցին ու կրօնը։

ՆԱՄԱԿ ՈՄԱՆԻԱՅԷՆ

Թուլչա, 1/13 ապրիլ 1893

Տեղւոյս Լուսաւորչեան Սանուց բարեգործական ընկերութիւնը այս տարեզլխին մոտաւ իւր 4րդ տարեշրջանը։ Այս առթիւ ընկերութեան կանոնագրութեան համեմատ տարեկան ընդհանուր ժողով գումարուեցաւ Ս. Լուսաւորիչ նորաշէն եկեղեցւոյ դասերին մէջ ուր ընկերութեան հիմնադիրը, գործօն և պատուոյ անդամներէն որ թուով 45ը կանցնին, ներկայացան 14 հատ գործօն և հիմնադիր անդամ և մի պատուոյ անդամ. նկատելու կէտը այս է որ սոյն 14 անդամներէ 7ն արդէն նախկին Տնօրէն ժողովոյ անդամներն էին. ուստի, հաղիւ 7 անդամ բարեհաճեր էին նոյն օր ներկայ գտնուիլ սոյն կարեւոր նամին։ Տե՛ս երեւոյթ տեղւոյս հայ երիտասարդութեան համար։ Ժողովին կառնապետը Տիար Մկրտիչ Յակոբեան։ Առեւնադպիրը Պ. Ե. Ռ. Շամպէօրէկեան՝ կարդաց մի ընդարձակ տեղեկագիրը, որ կըցուցնէր ընկերութեան մի տարեան ամբողջ գործունէութիւնը և արդի կացութիւնը. սոյն տեղեկագրին համեմատ ընկերութիւնը 1892 տարւոյն մէջ 966 ֆրանքի հասոյթ մը գոյացուցեր է որ նախորդ երկու տարւան հասոյթներուն հաւասար է և ամբողջ 2700 ֆրանքի գումար մը կը լինի։ Սոյն գումարը թէպետեւ ըստ ինքեան մեծ բան մի չէ, բայց համեմատելով տեղւոյս հանգամանքներուն, մեծ գովեստի արժանի է։ Տեղեկագրի ընթերցումէն յետոյ նոր Տնօրէն ժողովոյ անդամոց ընտրութեան ձեռնարկուեցաւ որոյ արդիւնքն հետեւեալն եղաւ. Առենապետ Տիար Յակոբ Գրիգորեան, դանձապետ՝ Տիար Թազուր Յ. Խաչեան, անդամք՝ Տեարք Մկրտիչ Յակոբեան, Պետրոս Վարդանեան, Լեւոն Յ. Կարապետեան և Գրիգոր Գաբրիէլեան, գրագիր՝ Ե. Ռ. Շամպէօրէկեան։ Ընտրութենէն յետոյ Տիար Ե. Ռ. Շամպէօրէկեան բացատրելէ յետոյ սոյն ընկերութեան կարեւորութիւնը և ապագային տեղւոյս ազգայնութեան ունենալիք օգուտը, առաջարկեց որ ընկերութեան նպատակի գործադրութեան առաջին քայլն առնուի, այն է պատրաստ եղած գրամէն 2500 ֆրանկի մի եկամուտ առնուի որ հասոյթը գործածուի ըստ անօրինութեան Տնօրէն ժողովոյ. աւելցուց թէ ասով ընկերութեան դրամագլխին հասոյթը աւելի արդիւնաւոր կըլլայ և միանգամայն ընկերութեան նպատակին հասնելու համար գործնական կերպով աշխատելու սկսած կըլլան։ Ժողովքը համաձայնութեամբ հաստատեց Տիար Շամպէօրէկեանի առաջարկը։

Ամենախած Պատ. ընթերցողաց մի քիչ ծանօթութիւն տալու համար, այստեղ հարկ կը համարիմ մի փոքր նըկարագրութիւն անել տեղւոյս աղգայինններուն վիճակին նկատմամբ։ Թուլչա քաղաքը Դանուբի ալ եղերքին վերայ ամիիթեատրոնի ձեւով և դիրական ճաշակով կառուցուած մի քաղաք է։ Քիչ ժամանակի մէջ մի քանի տէրութիւններու իշխանութեան տակ ծնալուն պատճառաւ, քաղաքիս բնակիչները ամեն ազգաց խառնուրդ մը կը կազմեն. մեծամասնութիւնը կը բաղկանայ յոյն, ռումէն, պուլկար և ռուս ազգերէն. ասկէց զատ կան նաև սակաւաթիւ Տաճիկ, Գերմանացի, Աւստրիացի. ասոնց կարգէն են նաեւ Հայերը։ Տեղւոյս հայ հասարակութիւնը կը բաղկանայ գրեթէ 70 ընտանեաց որք դաղթած են ատ գանազան կողմերէ. մեծաւ մասամբ արհեստաւոր են, չատ փոքր մասը վաճառականութեամբ կը զբաղի. ունինք մի հայ վաստառան Տիար Ք. Դաւիթ օղլու. կառավարական պաշտօնեաներու մէջէն կրնամ անուանել ընդհանուր արկղակալն Տիար Մ. Իսմանդօղլու, քաղաքապետութեան և նահանգապետութեան պաշտօնարաններու մի քանի գրագիրներն հայն։ Ունինք մի նորաշէն և գեղեցիկ եկեղեցի ուր թէպէտ և ժամերգութիւն կըլլայ, բայց ինչպես Ռումանիոյ ուրիշ քաղաքներն, եկեղեցին գրեթէ միշտ թափուր է, ի բաց առեալ տարեկան երկու երեք գլխաւոր տաղաւարներն։ Առայժմ վարժարան չունինք, ողջոյք կըլլանան Ռումանացւոց դպրոցները և այնտեղ իրենց մայրենի լեզուի, ազգային պատմութեան և եկեղեցական արտաքողութեանց ուսումէն զուրկ ըլլալով, դպրոցէն կելնեն բոլորովին ռումանացած կամ դէթ օտարացած ամեն բանի մէջ որ հայկական է։ Այսպէսվարդանանց նահատակութեան օրը որ ամեն տեղ գոնուող Հայեր ի միասին կը խմբուին ժողովու համար, այդն համարեա միակ ազգային ժողը աստ քանի տարիներէ ի վեր առանց ոեւէ հանդիսի կանցնի։ Երիտասարդներն կը քնանան. ուրեմն ո՞վ պիտի դործէ այսպիսի պարագայներու մէջ։ Գալով օտար ժողներուն, սոքա աւելի պաշտելի են հայ երիտասարդին։ Կը յուսացուի որ յառաջիկային երբ ընկերութեան նպատակը իրագործուի, այն է հաստատ եկամուտ մ'ապահովելէ յետոյ ազգային վարժարան մը հաստատուի, այն ժամանակ սոյն վարժարանի սանուն ազգային բարի ըմպացումներով անանկով կատարելագործին ինչ որ արդի երիտասարդք սկսած են։

Կուզէի քանի մը խօսք ալ ըսել տեղւոյս պանդուխտներուն վերայ, բայց քանի որ նամակս չատ երկարեցաւ, ուրիշ ժամանակի կը ձգեմ։

✝ ՏԻԿԻՆ ՔԱՐԱԲԷՀԵԱ

Փարիզէն կհաղորդեն թէ Տիկին Լպրու Քարաբէհեա (եղբաւեան) որ երկար ժամանակէ ի վեր Փարիզ կը բնակէր իւր ամուսնի գործ. Գեորգ պէյի հետ, ապրիլ 21ին մեռաւ է։ Հանգուցեալը որ Աբրահամ փաշայի մայրն է և Նուպարեան, Տատեան, Տակէսեան, և այլ բարձր դիրք ունեցող դերդաստաններէ հետ ազգականութեամբ կապուած է, կ. Պոլսոյ գոնուած ժամանակը 1861 թուականին Փրկչեան Ազգային Հիւանդանոցի խնամակալ Տիկիններէն գլուխ կանգնելով, նշանաւոր հոգածութիւն մը ցոյց տուած էր այդ հաստատութեան և բարի յիշատակներ թողած։ Նոյնպէս Փարիզի մէջ թէ՛ այժմ և թէ՛ Աբժ. Հինգքառասնեայներուն ժամանակ բացուած մատուռներուն յատկապէս իր հոգածութիւն և օգնութիւնները չէ պակսած, թէեւ վերջերս ազգային բարեգործական հաստատութիւններուն աւելի գործօն մասնակցութիւն մը քաշուած էր, իւր խոր ծերութիւնը հանդստութեան պէաք ունենալով։

ԾՈՎԱԿԱՒ ՎԻՆԵՐ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

Կ. Պոլսէն կը հեռագրեն ապրիլ 27ին թէ Մէկերկրականի Ֆրանսական նաւատորմին հրամանատար Ծովակալ Վիներ Կ. Պոլիս հասած պէս, Սուլթանի երկրորդ արարողապետը դնացեր դիմաւորելը է իրեն։ Պր. Վիներ իր հաւատարդներով փոխադրուելը է կայսերական չոգենաւակ մը ուրկէ դուրս ելածնուն պէս պատասկան կառքերով առաջնորդուելը են Ֆրանսական դեսպանատունը։

Ռուս դեսպանատան պահակ չոգենաւին մէջ ապրիլ 27ին մի խնջոյք կը տրուի Ֆրանսայի ծովակալին։ Հետեւեալ օրն Սուլթանն ալ մի ճաշկերոյթ պիտի տայ Ֆրանսայի սպայներին. ապկէ գատ մտադիր է նաեւ վճարել Կ. Պոլսի մէջ անոնց բնակութեան բոլոր ծախքերը։

ԹԻՒՐՔԻԱՅԻ ԳԱՆՁԱՑԻՆ ՎԻՃԱԿԸ

Կ. Պոլսեն կը գրեն ապրիլ 20ին։

Պայրամը կամ այդպիսի մեծ տօներն եկածին պէս, Թիւրքերը միշտ նեղը ծնալով տխրագործական պէաք կըռնան տառնի։ Այս անգամ ալ դիմեցին Օսմանեան կայսերական Գանձարին որ թիւրք պետութեան գանձին համար մի նախանձաւորութիւն դրածէ է։ Գանքան համաձայնեցաւ մէկ միլիոն ոսկի փոխ տալու և թէպէտ այդ կրնուական գործողութիւն դեռ վաւերացուած չէ Սուլթանէն, բայց գիտեմ որ Գանքան արդէն առհաչիւ գումարը մը յանձնած է Պետութեան գանձին որով գանձն ալ Պայրամի ծախին կարողացաւ մէկ ամսական վճարել պետական պաշտօնեաներուն։ Անտարակոյս թիւրք լրագիրները այս առթով ոգեւորուած գովեստներ պիտի հրատարակեն Սուլթանի առատաձեռնութիւնը փառաբանելու համար։

Ռուսական դեսպանը թիւրքիոյ գանձարանը դրամ մնած լինելու հոգածին պէս, վաթսուց իր հաշուեցուցակ ներկայացնել, որվհետեւ նա թիւրքիոյ միշտ պատրաստ պարտատէրն է և այդպէս պիտի լինի դեռ երկար ժամանակ։ Այս անգամ ալ մէկ միլիոն հինգ հարիւր հազար ֆրանգէ չափ տարադ ի հարկ այն տարիքի որ վերջին ռուս-թիւրքական

պատերազմին ժամանակ ռուս հպատակների եղած վնասներին համար կը պարտի։ Միայն այդ հաշուէն դեռ 2,000,000 ֆրանգ պարտական կը մընայ Ռուսիային։

Մի քանի տարիներէ ի վեր Եւրոպացիներու ձեռքով Թիւրքիոյ մէջ կազմուած եմնական հաստատութիւնները շատ արդիւնաւոր կերպով կը վարեն իրենց պաշտօնները։ Հանրային պարտքի վարչութեան հասոյթները նախկին տարիներուն հետ համեմատութեամբ շատ աւելցած են և հետզհետէ ալ աւելնալու վրայ են։ Օրինակի համար դեռ այս օրերս մի նոր պայմանագրութիւն ըրաւ Քոնթուառ Նասիոնալ տ'Էսքոնթ Պանքային հետ, Հնդկաստան աղ ղրկելու համար. և յայտնի է որ Հանրային Պարտքի վարչութիւնը իր տրամադրութեան տակ ունի բազմաթիւ աղային լճակներ փոքր Ասիոյ մէջ որոնք ընտիր տեսակ աղ կը տրէթէ անսպառ հանքեր են։

Ծխախոտի Րէժիի տեղեկագիրը ցոյց կուտայ որ վերջին 10 տարին մէջ 142,000 օսմ. ոսկի հասոյթի առաւելութիւն ունեցեր է, որ տակաւ է թէ հարիւրին 8½ աւելցեր է հասոյթը։

Մեկ խօսքով, Եւրոպացիներուն նախաձեռնութեամբը Թիւրքիոյ մէջ կազմուած եմնական մեծ հաստատութիւնները հետզհետէ կը զարգանան, իրենց հասոյթները հետզհետէ կը բազմապատկուին երկրին արտադրութիւններէն կանոնաւորապէս հատուցուած տուրքերով. իսկ Տէրութեան գանձն է որ միշտ դատարկ կը մնայ գարձեալ և միշտ պարտքի տակ։

ՌՈՒՍ ՀԻՒՊԱՏՈՍՆԵՐ

Ռուսիոյ Զարը Էրզրումի ընդհանուր հիւպատոս Պր. Վիքթոր Մաքսիմովը բարձրացուցեր է պետական Թորհրդականի աստիճանին։ Երեւան ղեմի ընդհանուր հիւպատոս Պր. Մերգէյ Աբրէնիէվին և Պէյրութի ընդհ. հիւպատոսարանի քարտուղար-Լմարգման Պր. Սմիրնօպոլոսկիին չնորհած է Ս. Սթանիսլաս պատուանշանի երկրորդ աստիճանը։

ՏՐԻՍՏԻ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Տրէստի մէջ գումարուած առողջապահական Համաժողովը որի նիստերին վերջնանալը հրատարակած ենք արդէն, 5 տարիի համար մի դաշնադրութիւն կնքադրած է որ պետութիւններուն պատուիրակներէն շատերը ստորագրեցին։ Դաշնադրի դիտաւոր կէտերն ատոնք են։

Երբ ճանապարհորդներ գան վնասաբերական հիւանդութեամբ վարակուած մի քաղաքէ և ոչ թէ ամբողջովին վարակուած մի երկրէ, սահմանագլուխներուն վրայ բժշկական այցելութենէն զատ անպատճառ պէտք է ախտահանութեան ենթարկել (désinfection) անոնց ապրած լմիները։ Իսկ ճանապարհորդները, ի բաց առեալ անոնք որ հիւանդ են և հետեւապէս կասկածելի, պէտք չէ որ վար դրուին։

Ամէն շոգենաւեր որոնց մէջ քոլէրաէ բռնուածներ կան նաւահանգիստ մտած ժամանակը կամ անկէ մինչեւ 7 օր յառաջ բռնուողներ եղած են, վնասնակ քարանթինի ենթարկուելու, առանձին մի տեղ պիտի կենան և ճանապարհորդներուն վրայ հսկողութիւն պիտի լինի։ Բայց այդ մեկուսացումը ամենէն շատը 5 օրէն աւելի չպիտի տեւէ։ Իսկ գաղթականներով լեցուած շոգենաւները դաշնագրին այս պայմանէն չպիտի կրնան օգտուիլ։

Քոլէրա ունեցող մի քաղաքի նաւահանգստէն եկած բայց 7 օրէ ի վեր քոլէրաի մի դէպք իրենց մէջ չպատահած շոգենաւները պիտի ենթարկուին միայն ախտահանութեան դործողութեան եթէ այդ գործողութիւն կատարուած չէ արդէն շոգենաւին մէջ շոգիով ախտահան էթիւզ կոչուած գործիքին միջոցով։

Դաշնագրին ստորագրող կառավարութիւնները պարտաւորութիւն կըստանձնեն անմիջապէս ծանուցանել եթէ քոլէրան մի տեղ բոյն դնէ և իմացունել թէ ինչ միջոցներ ձեռք առնել կը խորհին վարակուած երկրին դէմ։ Եթէ քոլէրաի մի քանի մանտար դէպքեր միայն պատահին, հարկ չկայ ծանուցանելու։ Իբրեւ վարակիչ ապրանք պիտի արդիլուին միայն քուլէրը և թուղթ չինելու համար գործածուող հինումին լաթերի կտորները։

Սուլինաի դետաբերանին մէջ մինչեւ այժմ գործադրուող քարանթինաի դրութեան փոխարէն որ շատ ձանձրոյթներու և ջնաններու պատճառ եղած է, քոլէրաի ժամանակ վարակուած մի նաւահանգստէ եկող նաւերին վրայ եռօրեայ հսկողութիւն միայն պիտի լինի, եթէ նաւին մէջ քոլէրաէ բռնուող եղած չէ։ Դաշնագրի այս պայմանէն պիտի օգտուին մանաւանդ ռուսական շոգենաւները որոնք Օսէսայէն կուգան և Ռէնի կերթան։

Համաժողովին ուրած որոշումները դրեթէ ամբողջովին արդէն Ֆրանսայի մէջ գործադրուող առողջապահական սկզբունքներն են որոնք Ֆրանսայի ներկայացուցիչները ընդունել տուած են նաեւ միւս տէրութիւններուն ներկայացուցիչներուն։ Ֆրանսայի ներկայացուցիչները, Պ. Պ. Պառէր, Պրուարեէլ և Բրուսա բժիշկներն, իմացուցած են նաեւ թէ Ֆրանսական կառավարութիւնը մտադիր է միջազգային մի համաժողով հրաւիրել, Մէքքէ ուխտի գնացող մահմետականներուն առողջապահական պայմանները կանոնաւորելու համար։ Տրէստի համաժողովին ներկայ գտնուողները միաձայն իրենց հաւանութիւն յայտնած են այդ առաջարկութեան համար։

ՊԱՏԱՄԱՒԱՆԻ ԸՆԴԴԻՄԱԽՕՍԱԲԵԱՆ Տ. ՄՈՍԿՈՓԵԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱՊԵՏԻ

(Շար. 70րդ թուէն եւ վերջ)

Եթէ 1893-1894 թուականը հանելուկ մը չէ քան Տ. Մոսկոփեանի, նորամեծութիւն մ'է քան մեզ, ման պի չեմ գիտեր մինչեւ ցարդ եթէ կայ քրիստոնեայ ազգ մը որ իր օրացոյցին վրայ այսպէս երկու թուով նշանակէ Ֆրիսասի թուականը։ Մենք գիտենք թէ երկու թուով նշանակուած տարեշրջանը՝ Ֆրիսասի թուական-

նին ժկ երէսին որոշ օր մը սկսելով մինչեւ գալ տարւոյ նոյն օրը կը չարունակէ, ղոր օրինակ մեր հայկական թուականները որ օգոստոսի 10էն կսկսին։ Երկրիս եղեմական հաշուեցոյցներու տարեմուտը ապրիլ 1էն կըսկսի, դատաստանական և վարժարանական տարեմուտները սեպտ. 1էն կսկսին և այլն. ասոնք ամենն ալ այսպէս սկսելով 1893-1894 թուականաւ կը նշանակուին. իսկ օրացոյցի մը վրայ 1893-1894 թուական նշանակելը եթէ նորաձեւութիւն ալ չէ, անգիտութեան ապացոյց մ'է։ Ուստի Տ. Մոսկոփեանի տուած հանելուկի լուծումովը գոհ չենք և իրը չեղած կը համարինք։

Ի վերջ ընդդիմախօսութեան, հետեւեալներն ալ կը չարունակէ Տ. Մոսկոփեան. « Կը ցաւիմ յոյժ, կըսէ, որ Պր. Լուիջի Ծերացած է ի Ռումանիա և իր անցեալ աւելի վառվռուն կեանքն օգտակար չէ ըրած մեր կարօտ ազգին, Եւ Պուդրէչի աստուածաբանական երկու դասատուաց, մեր հայ կրօնի դաւանութենէն հակառակ ի լոյս հանած և տարիներով դասախօսած դասագրեանքն կը ցաւիմ որ աչքէն ոտղոր են տարիներով » և այլն։

Եթէ Տ. Մոսկոփեան կը ցաւի յոյժ որ ես իմ աւելի վառվռուն կեանքս օգտակար չեմ ըրած մեր կարօտեալ ազգին, ես առաւել եւս կը ցաւիմ որ ինքն իր չափազանց փառամոլութեամբն, ո՛ գիտէ ի՞նչ ծառայութիւններ պիտի բերէ ի վնաս ազգին։ Բայց որովհետեւ երկու Աստուածաբան վարժապետներ իրենց յօրինած դասագրքերուն մէջ Հայոց դաւանութեան դէմ հին ժամանակներէ չարամտութեամբ հնարուած գայթակղեցուցիչ առասպելաբանութիւնները մտցուցած են, պարտք կըհամարիմ ինձ ամրողջ Հայոց գիտութեանն ալ ներկայացընել այն գրուածները առանձին յօդուածով մը. իսկ առայժմ կուգամ սա համառօտ պատասխանն ալ տալ Տ. Մոսկոփեանի։

Գիլինիսքու Աւագ քահանան, Տ. Մոսկոփեանի ճանչնորը, իր գաստիարակութեան գիրքը 1888ին տպագրած է Պուգրէշտ, այսինքն նոյն տարին երբ ինքը Օգնայ քաղաքէն գնաց Պուգրէշտ տեղաւորուելու։ Իսկ եաչի վարժարանները 1890 սեպտեմբերի ամսոյն մէջ մտցուեցան։ Նոյնպէս 1890 թուականի սեպտեմբերին մէջ երեւան եկաւ նաեւ Աբամա վարժապետին գիրքը։ Այս երկու գիրքերը ձեռքս հասան ժամանակին. սակայն կարելի՞ էր ինձ աստուածաբանական փոփոխ խնդրոյ մէջ հրապարակ ձգուիլ առանց նախապատրաստութեան. ո՛չ։ Ուստի չատ գիրքեր կարդալու հարկաւորութեամբ, կարդացածս համառօտաբար ի գիր անցնելու զբաղմամբս, եւս և կրած հիւանդութեամբս և երկու ամսոյ չափ ալ տպագրութեան երկարելովն հանդերձ, դարձեալ կրցայ 1891 թ. մայիսի ամսոյ սկիզբն ի լոյս հանել Respuns la scrierile Calomnivase 81 երեսէ բաղկացեալ 8° գիրքը, որով ջրեցի այն ամեն տեսութենէ հնարուած առասպելները։ Արդ 1890 թ. հոկտեմբերէն մինչեւ 1891 մայիս ուշացաւ պատասխանս. ընդ ամենը եօթը ամիս։ Ո՞ր են տարիները, Աբժ. քահանայ։ Բայց կը հասկնամ միանգամայն թէ ամենեւին չեմ պատասխանած. իրա՞ւ, կանգիտանա՞ս Տ Հայրը թէ չէ տեսած և կարդացած իմ գիրքս. ես գիտեմ թէ մեր ազգային Հոգաբարձութիւնը մասնաւոր ուշադրութիւն դրկեց Պուգրէշտի հայ Հոգաբարձութեան 70 օրինակ, հայ և ռումին երեւելիներուն բաժնելու համար. ինչպէս որ ես ալ օրացոյցներէս օրինակ մը ուղղակի դրկեցի Տ. Մոսկոփեանի հասցէին, քանի մը օրինակ ալ քանի ազգային երեւելիներուն և ռումին բարձր դէմքերին։ Իսկ 50 օրինակ ալ վերջէն դրկեցի Մեծ. Ռամնուսկուի հասցէին ծանելու համար։ Թերեւս այս գրուածս ալ չէ ընդունած։

Տ. Մոսկոփեանի ընդդիմախօսութեան պատասխանս վերջացնելով գամ համառօտ խնդիր մ'ալ ներկայացնել, որ Մատենագրական յօդուածիս մէջ չէի անցուցած. ահա խնդիրը։

Մեր եկեղեցւոյ պատարագամատոյցին մէջ կան քանի մ'աղօթքներ որոնք քահանան Մկրտութեան խորհրդոյ մէջ ալ կը կարդայ։ Այն աղօթքները Տ. Մոսկոփեանի Պատարագի բարգմանութեանը մէջ ուրիշ ոճով և ուրիշ իմաստով գըրուած կը տեսնեմք։ Նոյնպէս Տ. Մոսկոփեանէ բարգմանուած Մկրտութեան խորհրդոյն մէջ նոյն աղօթքները բոլորովին տարբեր ոճով և տարբեր իմաստով կը գտնեմք։ Արդ այս երկու թարգմանութիւնները որ միեւնոյն Պատարագ և Մկրտութիւն կատարող Տ. Մոսկոփեան քահանային ձեռօքը գրուած են և ուղղակի հայերէնէ առնուած են, ինչպէս որ միտակ կը վկայէ, կը հարցնեմք թէ ո՞րն է հաւատարիմ թարգմանութիւնը Պատարագը թէ Մկրտութիւնը։

Մենք մեր հեղինակած Տօնացոյցին յառաջաբանին մէջ Տ. Մոսկոփեանի երկու տետրակէն ալ մի քանի օրինակ առնելով դիմացէ դիմաց արտատպեցինք, տակն ալ մեր թարգմանածը դրինք, որպէս զի ամեն կարդացող տեսնէ թէ որչափ մեծ են մեկզմեկէ ունեցած տարբերութիւնները։ Թերեւս ամենահամառօտ դրաչարները ըլլան յանցաւոր։

Այս պատասխանովս այսուհետեւ կը կնքեմ Տ. Մոսկոփեանի հետ այս մասին ունեցած հակաճառութիւնս, եթէ ծագրելի ուրիշ նոր բան մ'ալ դուրս չհանէ Հայոց եկեղեցւոյ և հայկական լեզուին վրայ։

Եաչ ԼՈՒԻՋԻ

Յ. Գ. Մարտ 16/28 թ. Adevĕrul օրագրին մէջ չորրորդ երեսին, չորրորդ սիւնին 14րդ տողին վրայ կը կարդանք Vedenia cea rea disparu de o data, որ ըսել է, չար տեսիլը մեկեն ի մեկ աներեւոյթ եղաւ։ Եթէ ամբողջ հատուածը վերէն կարդամք, կիմանանք թէ հասvedenia բառը fantôme ուրուական, ստուեր իմաստով առնուած է։ Հապա Տ. Մոսկոփեան արդեօք ի՞նչ իմաստով կը հասկնայ. անչուշտ մեր Ս. Խաչի երեւման համար տուած իմաստովը։

ՆՈՅՆ

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

Ալմանիոյ կայսրն ու կայսրուհին ապրիլ 27ին առաւօտ Հռովմէն մեկնած են։ Ումպերթօ թագաւորն ու թագուհին իրենց ուղեկցած են մինչեւ Նափոլի։ Թէ՛ Հռովմէն մեկնած միջոցին և թէ՛ Նափոլի հասած ժամանակ, համակրութեան ցոյցեր եղած են ժողովրդէն։

— Պերլինի պաշտօնական «Մօնիթէօր» լրագիրը հարկ համարեր է յայտարարել թէ Ալմանիոյ կայսրը Պապին հետ տեսակցած միջոցին ըսնաւ խնդիր եղած չէ ալմանական Բայխատակին մէջ յուզուող գինուորական օրինագծին նկատմամբ։ Լրագիրներէն ոմանք գրած էին ասկէ յառաջ թէ վիլհելմ կայսրը պիտի խնդրէ Պապէն որ իր ազդեցութիւն ի գործ դնէ կաթոլիկ եպիսկոպոսներուն վրայ այդ օրինագիծ ընդունիլ տալու համար։

— Լոնտոնի մէջ ապրիլ 26ին լուր տարածուեցաւ թէ Պր. կլատսթոնի գործունէութիւնը սա է որ Թատունհոտ անուն մի չիմար պարապապէս բէվօլվէրը պարպեր է Պր. կը-

լատըսթծնի բնակարանին առջեւ։ Առաւան ժամ 2ի առեններ մի ոստիկան տեսնելով այդ մարդ, գինով կարծեր և յորդորեր է որ երթայ իր տուն. «Կուզեմ սպաննել Պր. Կլատըսթծնը» պատասխաներ է իրեն և անմիջապէս բէվոլվերը քաշելով երկու անգամ պարպեր է Պր. Կլատըսթծնի բնակարանի պատին վրայ։ Իսկոյն զինք ձերբակալեր և վրան խուզարկելով գըրպանի մի տետրակ գտեր են որի մէջ անկապ խօսքեր գրուած էին Պր. Կլատըսթծնի և իր առաջարկած իրլանտական ինքնավարութեան ծրագրին դէմ։

—Լրագիրներէն ոմանք գրած էին թէ Իտալիան Թագաւորը Անգլիան վիքթօրիա Թագուհոն բարի գալուստ մաղթելու և տեսակցելու համար Ջիբրէնցա գնացած ժամանակ, չէ տեսակցած Ջերմինանա Իշխանին հետ որ այնտեղ կը գտնուէր։ Բայց իտալական լրագիրներէն կիմացուի որ թէև Իշխանին առաջին անգամ Բաթիի պալատը գնացած ժամանակ Թագաւորը այնտեղ չէ եղեր, բայց երկրորդ անգամին իրար գտած և ¾ ժամի չափ տեսակցած են։

— Իտալական լրագիրները Բիւճօրէ ամբարտաւանին անունէն ուր կատարուելու Պուլկարիայի Ջերմինանա Իշխանի ամուսնութիւնը, բառախաղով հետեւեալ դուշակութիւնն արած են. բիանօ բիանօ րէ. որ իտալերէն կը նշանակէ կամաց կամաց՝ թագաւոր։

—Նախալի Թագուհին որ Եալթա կը գտնուէր, Միւսսոլոլէն անցեր է Սերպիա երթալու դիտաւորութեամբ։

— Պուլկարիայի Ջերմինանա Իշխանը Կ. Պոլսի պուլկարական դրօծակատարին միջոցով փափաք յայտներ է Սուլթանին որ Կ. Պոլսէն անցնելով լինք և իր նորապսակ ամուսնին ներկայանան Սուլթանին, իր շնորհաւորութիւնները համար իրենց շնորհակալութիւնները յայտնելու անձամբ։ Սուլթանը վարանելով մի այսպիսի այցելութեան հետեւանքներին վրայ, հասկցուցեր է որ առանց Կ. Պոլիս հանդիպելու Թրիէսթէն շոգենաւով վառնա երթալը աւելի խոհեմութիւն կը լինի։

—Ա.յն Իտալացի որի համար դրըւած էր նախորդ թուով «Թիւրքիայի լուրերը»ին մէջ թէ մահմետական կրօնէն դէմ հայհոյած լինելու պատճառով Պէյրութի մէջ բանտարկուած է, Իտալական հիւպատոսի ջանքերովը բանտէն արձակուեր և Իտալիա ղրկուեր է։

— Վիլհելմ կայսրը և կայսրուհին ապրիլ 23ին դնացին վառիկան Պալին հետ տեսակցութեան, ալմանական դեսպանատունէն երթալով իրենց յատուկ պալատական կառքերովը։ Քառորդ ժամ տեսակցութենէ յետոյ, կայսրուհին մեկնած է վառիկանի դըբատունը և նշանաւոր տեղերը աչքէ անցունելու համար. իսկ Վիլհելմ կայսրն ու Պալը մինակ մնալով մէկ ժամի չափ խօսակցեր են։ կըսուի թէ խօսակցութեան գլխաւոր նիւթ եղած է ընկերվարականներուն ընթացքը։

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Հետեւեալ գիրքերը կարելի է ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն իրենց առջեւ նշանակուած գիներով որոնց մէջ հաշուուած է և ղրկելու փոստի ծախքը։

Հայկակ Էկինեան, Կսկծանք, Տետր Ա, Ն. Երք. 1890 (Հեղինակին ընտիր մէկ բանաստեղծութիւնն է այս արձակ գրուած)։ 30 սնթմ.

ՅՈՎՆԱՆԵԱՆ, Մեռնի Ներսէս և Հայաստանի վրայ ոտնձգած ազդեցութիւնը 1 ֆր. 10 սնթմ.։

ՐՍՅՖԻ — վէպիկներ և պատկերներ (Տպուած և անտիպ աշխատութիւններից)։ Հատոր Ա. Գին 7 ֆր.։

ԺՕՐԺ ՍԱՆ — Գարիբալդիի կենսագրութիւնը ,35 սնթմ.։

Խօսք վառն Հայրենասիրութեան Բ տպագրութիւն 60 սնթմ.։

ԵՐԶՆԿԵԱՆՑ — Ազգային երգարան ձայնագրեալ (հայկական ձայնանիշերով) 2 ֆր. 80 սնթմ.

Հ. Կղեմէս Վ. Սիպիլեան, Դասաւորութիւն Ռուբինեան դրամոց (Մէկ լուսանկարատիպ պատկերով, վեց վիմատիպ տախտակօք — 79 պատկեր —, և 53 պատկերօք ի բնագրին, որոց մէջ կան բազմաթիւ չհրատարակեալներ։ Մեծ 8° երես ԺԶ+88+32). Վիէննա 1892։ Գին 7 ֆրանք։

(Ցանկացողին ձրիապէս կը ղրկուի յառաջաբանն ու ներածութիւնը)։

ԾԱԽՈՒ ԳԻՐՔ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐ

Հ. Յ. Վ. Իսաւէրտեանց. Կրթարան անգլիական լեզուի (Անգլիերէն լեզուն դիւրին և գործնական ոճով սովրեցնող քերականութիւն մ'է հրահանգներով մէկտեղ)։ Ա հատորը կը բաղկանայ 256 երեսէ և Բ հատորը 216 երեսէ. վերջն ալ յաւելուած մը կայ 50 երեսէ բաղկացած որ հայերէն հրահանգների անգլիերէն թարգմանութիւնն է։ Երկու հատորը միասին՝ 5 ֆր.։ (1 տոլար ամերիկեան)։

Նշանակք Հայաստանեայց. Մայր Հայաստանի պատկերը՝ Հայոց 4 թագաւորութիւնների նշանակներովը մէկտեղ փայլուն թղթի վրայ և կանաչ, կապոյտ և դեղին գոյներով ներկուած։ 1 ֆրանգ։

Ամենուն զատ, Արմենիայի խմբագրատան մէջ ծախու կը գտնուին նաեւ Հ. Ալիշանի, Հ. Ինճիճեանի, Հ. Գարեգին Զարբհանէլեանի, Րաֆֆիի, Մեծրենց հրատարակուած բոլոր գիրքերն, ինչպէս և ուրիշ օգտակար գիրքեր և քարտէզներ Հայաստանի՝ հայերէն կամ լատինական տառերով և զանազան գիներով ալն. ալն.։

Գրավաճառանոցի ժանրամաս ցուցակը որ 90 երեսներէ կը բաղկանայ, ցանկացողներին կը ղրկուի ձրիապէս։

ԺԲ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ՆՄՈՅՇՆԵՐ

Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆԻ

ԳՐԱԾ ՈՏԱՆԱՒՈՐՆԵՐԷՆ

Մ. Փորթուգալեանի գրած հայերէն նասիրական ոտանաւորներէ մի քանին ամփոփուած են այս տետրակի մէջ իրենց նմոյշներ զանազան քաղաքներու մէջ և զանազան տպաւորութիւնների տակ իւրաքանչիւրին գրած ոտանաւորներին որոնք ժամանակին հրատարակուած չը լինելով կորուած են այժմ։ Այն մի քանի ոտանաւորներ որոնք իրրև նմոյշ ամփոփուած են այս տետրակի մէջ, ցիր և ցան կը գտնուին Կ. Պոլիս տպագրուած ազգային երգարաններին մէջ՝ որոց վերատին տպագրութիւնն վաղուց արդէն արգիլուած է, և Ասիա և Արմենիա լրագիրներին մէջ։ Նմոյշներու մէջ փոքրիկ տեղեկութիւններ տրուած են նաեւ թէ այդ ոտանաւորներ ի՛նչ տպաւորութիւնների տակ ներշնչուելով գրուած են։ Գին (10 սանթիմ) 15 սանթիմ։

ԻՄ ՀԱՅՐԱՍՊԱՆ ԸՆԿԵՐԸ

(Կ. ՊՕԼՍՈՑ ՀԱՅՈՑ ԿԵԱՆՔԷՆ ԱՒՆՈՒԱԾ ՄԻ ԻՐԱԿԱՆ ՎԷՊ)

ԳՐԵՑ ԱՊԼՊԱՐԻՊ

Այս հետաքրքրաշարժ գրուած կը ներկայացունէ ընտանեկան տխուր պատկերներէ մին ուր կը տեսնուի թէ անբարոյական մի հայր իւր ապականուած վարքուբարքով որչա՛փ չարիքներէ պատճառ դարձած է և վերջ ի վերջոյ ինք ալ իւր որդւոյ ձեռքով սպաննուած և անհետացած է աշխարհէ։ Գին 1 ֆրանգ, (75 սանթիմ)։

ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Ա ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՐԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ

Բ. Տպագրութիւն

«Հայոց Հայրենասիրական Միութեան» հրատարակած այս վարդապետարանի մէջ համառօտ կերպով բացատրուած է թէ իւրաքանչիւր հայրենասէր Հայ ի՛նչ փափաքներ պէտք է ունենայ և ի՛նչ պարտքեր ունի կատարելու։

Կը խնդրուի ամեն հայրենասէր Հայերէ իրենց շրջանի մէջ տարածել այս տետրակ։ Մէկ անգամէն 50 օրինակ ծախու առնողին կը ղրկուի 3 ֆրանքով Հատին գինն է 15 սանթիմ (Պարսկաստանի Հայերին համար 10 սանթիմ)։

Մ. Փորթուգալեանի հրատարակած գիրքերուն վրայ մասնաւոր զեղչ կը լինի Պարսկաստանի Հայերին համար որոնց կը ղրկուի փակագծի մէջ նշանակուած գիներովը։

Հետեւեալ գիրքերն կարելի է ստանալ Արմենիայի խմբագրատունէն, իրենց առջեւ նշանակուած գիներով և փոստի ծախքը խմբագրատունէն վճարուելով։

Արժէքը կանխիկ վճարուած՝ գիրք չղրկուիր։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Ա. ՀԱՑ ԴԻՒՑԱԶՆՈՒՀԻ ՄԸ (Սպառած)։
Բ. ՀԱՑ ԳԻՒՂԱՑԻ »
Գ. ՕԱՂՄՈՍ ԻՍՐԱՑԷԼԻ »
Դ. ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ՊՈՒԼՂԱՐԻՈՑ ԵՒ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ ՊՈՒԼՂԱՐ ԱՊՏԱՄԲԱՊԵՏԱՑ (Պուլղար ազգին իր ազատութիւն ձեռք բերելու համար մէկ դարէ ի վեր արած չանքերի խիստ հետաքրքրաշարժ նկարագրութիւնն է։) (1 ֆր. 10 սնթմ.) 1 ֆր. 50 սթմ.
Ե. ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ԹՇՈՒԱՌՆԵՐԸ.—(Հայաստանցիների պանդխտութեան տխուր հետեւանքների մէկ փոքրիկ պատկերը կը ներկայացունէ վիպական կերպով։) Գին (90 սնթմ.) 1 ֆրանգ 20 սնթմ.
Զ. ԳԱՄԱՌ ԿԱԹԻՈՍ — ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ յետ այբուբենաց ուսարտեղուց (Մեծանուն հայ բանաստեղծին վերջերս գրած պատասխանը ընտիր ոտանաւորներէն 3ը՝ առանձին տետրակով հրատարակուած են)։ 50 հատը 2 ֆր. և 50 սանթիմ, հատը (5 սնթմ.) 10 սանթիմ։
Է. ԼԻՆԶԻ ՕՐԷՆՔԸ ՏԱՃԿԱՀԱՑԱՍՏԱՆՈՒՄ. (Սպառած)
Ը. ԹԻՒՐՔԻԱՒ ՀԱՑԵՐՆ ԵՒ ԻՐԵՆՑ ԴՐԱՑԻՆԵՐ (Թիւրքիայի Հայերին և իրենց դրացի ազգերի վրայ վիճակագրական և ցեղաբանական ամփոփ և հետաքրքրաշարժ տեղեկութիւններ կը պարունակէ։ Թիւրքահայաստանի մէջ բընակող այլ և այլ ազգերէ բնակիչներուն թուին բաղդատական մէկ ցուցակն ալ կցուած է տետրակին վերջը։) Գին 50 սանթիմ (35 սանթիմ)։
Թ. «ԱՐՄԷՆԻԱ»Ի ՑՈՒՇԱՐԱՐ (Արմենիայի Ա տարեշրջանի թիւերը այժմ բոլորովին սպառած և միեւնոյն ժամանակ շատերի հետաքրքրութեան առարկայ դարձած լինելով, այդ շրջանի մէջ Մ. Փորթուգալեանի գրած առաջնորդող յօդուածներէն գէթ 30ի չափ ամփոփուած են ցուցարարի մէջ որ ութ սեալ դիրքով 124 երեսներէ կը բաղկանայ)։ (1 ֆրանք)։ 1 ֆր. 40 սանթիմ
Ժ. ՎՐԷԺ (Պուլկարիայի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Պուլկարներն ի՛նչպիսի միջոցներու դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար)։ (15 սնթիմ) ,20 սնթմ.
ԺԱ. ԹՈՄԱՍ ՐՈՑԱՐԻՍ (Ճուանսւտանի մէջ Թիւրքերի արած բարբարոսութիւններէն մի փոքրիկ պատկեր կը ներկայացունէ և ցոյց կուտայ թէ Ճոյներն ի՛նչպիսի միջոցներու դիմած են իրենց վրէժ լուծելու համար)։ (0,15սանթիմ) ,20 սանթիմ։

ՏՆՕՐԷՆ—ԽՄԲԱԳԻՐ
Մ. ՓՈՐԹՈՒԳԱԼԵԱՆ

Le Gérant : FÉLIX ENFFANTIN.
ՄԱՐՍԷՑԼ
Հայերէն տպարան Մ. Փորթուգալեանի
Marseille. — Imprimerie du Midi, et Papeterie Allées de Meilhan, 44.